

Motion till riksdagen 2023/24:677

av Daniel Helldén och Rebecka Le Moine (båda MP)

Trafikverkets väggenar som resurser för biologisk mångfald

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa slätterprinciper för hantering av det nationella vägnätets väggenar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket i uppdrag att aktivt arbeta med skötsel av vägkanter på ett sätt som ökar och värnar den biologiska mångfalden, anpassat efter lokala förhållanden, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket medel för att kunna arbeta aktivt och med praktiskt genomförande av de av Trafikverket fyra prioriterade områdena (barriärer/mortalitet, störning, artrika miljöer samt invasiva arter) och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket i uppdrag att upprätta ett kontrollprogram där åtgärder för biologisk mångfald följs upp och utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Trafikverket i uppdrag att tillsammans med SLU bygga upp en kunskapsbank som är lättillgänglig och kan användas för planerare för att aktivt arbeta med en förbättrad skötsel som värnar den biologiska mångfalden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges mest artrika natur finns i ängen. Där kan upp till 50 arter leva på samma kvadratmeter – lika många som i regnskogen. Tyvärr är ängen, och därmed livet knutet till ängen, hotad. Ängsmarkerna har försvunnit i takt med en förändrad djurhållning och ett rationaliserat jordbruk. Något som tidigare var en förutsättning för djurhållning har nu ofta en ekonomisk belastning, att slå och slåttå ängar och på så sätt hålla liv i ängen.

Mer än 99 % av ängen har försvunnit i Sverige sedan 1800-talet. Trots ett nationellt miljömål om ”ett rikare odlingslandskap” går det åt fel håll, och ungefär hälften av Sveriges rödlistade arter kan påträffas i just odlingslandskap. Men genom aktiva åtgärder kan vi vända trenden.

Mer än 300 rödlistade djur- och växtarter förekommer vid vägkanter varav flera är samma arter som förekommer i ängar och naturbetesmarker. Vägrenarna längs det nationella vägnätet hanteras idag huvudsakligen som en yta som klipps ren från växtlighet, med sitt främsta syfte att förhindra att växtligheten blir yvig och skymmer sikten och gömmer djur i anslutning till vägen. För många växter är detta precis vad de behöver. Klippningen av vägkanterna bidrar till samma funktion som den årliga slåttern hade i det traditionella jordbruket.

I Sverige ligger 39 procent av ängsmarkerna i nära anslutning till vägkanter, vilket gör att växter kan sprida sig från vägkanter och hjälpa till att stärka vissa växtpopulationer i de gamla ängarna. Vägkanter kan fungera som spridningskorridorer och sprida nya individer mellan varandra och tillbaka till gamla ängsmarker som behöver restaureras. I Sverige har vi hela 600 000 kilometer vägkanter, och det enskilda vägnätet med stadsbidrag är ca 75 000 kilometer långt. Till detta kommer kommunala vägar.

Trafikverket har ett regeringsuppdrag som går ut på att ta hänsyn till vägkanternas biologiska mångfald, men uppdragen är alltför vaga och intressen ställs mot varandra. Med tanke på frågans vikt och stora potential bör Trafikverkets roll uppdateras och dess ansvar tydliggöras. Det bör också få tillräckliga medel och långsiktiga spelregler för att kunna arbeta på ett effektivt sätt. Det räcker inte med det krav på landskapsanpassad infrastruktur som idag hänvisas till utan det måste till ett aktivt arbete för att byta principen för hantering av vägrenar generellt i befintligt vägnät.

Trafikverket slåtrar årligen 200 000 kilometer. Genom att ändra hur vägrenarna hanteras kan vi på ett relativt enkelt sätt skapa en artrik miljö som bidrar till ett levande landskap och en större biologisk mångfald. Det som ligger närmast till hands är att hantera vägrenarna som ängsmark, genom att med anpassade maskiner slå av växtligheten vid rätt tidpunkt efter blomning och samla upp det som slås av.

Det handlar också om att inte plantera sterila ytor vid nybyggnation, att aktivt arbeta mot invasiva arter och att i sandiga vägkanter skapa sandblottor för att gynna insekter som bygger bo i sanden, som vissa vilda bin. Sammantaget kan rätt skötsel av vägrenar skapa näringsfattiga och artrika miljöer som gynnar ängsblommor, insekter, fjärilar och andra mindre djur.

Det har gjorts framgångsrika försök med specialanpassade slåtteraggregat för vägrensslåtter som samtidigt samlar upp resterna, i ett projekt i Skåne som kallas för ”artrik energiutvinning”. Principen för att slå är enkel men måste kombineras med samtida eller efterupptag av det som slås av. Det som samlas upp vid slåttern kan användas som en resurs för bland annat produktion av biogas och därmed bidra till att göra slåttern mer kostnadseffektiv.

Enligt Trafikverkets egen utvärdering krävs dock bättre förutsättningar för ett strukturerat och framgångsrikt arbete för att värna och bibehålla den biologiska mångfalden.

Om Trafikverket går över till ekologiskt anpassade slåtterprinciper får vi en standard för maskiner och arbetsätt som inte bara kommer användas på det nationella nätet utan också på de enskilda och kommunala vägarna. Detta betyder en stor vinst för den biologiska mångfalden.

Det bör vara riksdagens mening att Trafikverket som ansvariga för det nationella vägnätet ska gå över till slätterprinciper samt ges medel för att genomföra rätt skötsel, och gör denna mening gällande för regeringen.

Daniel Helldén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)